

З. В. Гбур,  
к. н. держ. упр., докторант, Національна академія державного управління  
при Президенті України, м. Київ, Україна

# БЮРОКРАТИЧНА КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Z. Hbur,  
PhD (public administration science), doctoral student,  
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

## BUREAUCRATIC CORRUPTION AS A NATIONAL SECURITY THROUGH

**У статті з'ясовано сутність бюрократичної корупції як загрози національній безпеці. Проаналізовано основні погляди науковців щодо поняття та значення корупції. Розмежовано політичну і бюрократичну корупцію. Виокремлено особливості корупції як загрози національній безпеці, які полягають у тому, що вона: підриває авторитет держави, завдає шкоди утвердженню демократичних основ управління суспільством та функціонуванню державного апарату; суттєво обмежує конституційні права і свободи людини; порушує принцип верховенства права; призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ, перешкоджає розвитку ринкових відносин, передусім середнього і малого підприємництва, а також надходження іноземних інвестицій; грубо порушує встановлений порядок здійснення повноважень посадовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування, управлінських структур правового сектора; надає незаконні привілеї корумпованим угрупованням і кланам, підпорядковує державну владу їхнім інтересам.**

**The article clarifies the essence of bureaucratic corruption as a threat to national security. The main views of scientists regarding the notion and significance of corruption are analyzed. Political and bureaucratic corruption is divided. The features of corruption as a threat to national security are highlighted, which is that it: undermines the authority of the state, undermines the establishment of democratic foundations for the management of society and the functioning of the state apparatus; substantially restricts constitutional rights and human freedoms; violates the rule of law; leads to inhibition and distortion of socio-economic reforms, impedes the development of market relations, especially of medium and small businesses, as well as the inflow of foreign investment; rudely violates the established procedure for the exercise of powers by public officials of state authorities, local self-government, and administrative structures of the legal sector; gives unlawful privileges to corrupt groups and clans, subordinates state power to their interests.**

*Ключові слова: антикорупційна політика, корупція, національна безпека, організаційні заходи, правові заходи, причини виникнення корупції.*

*Key words: anti-corruption policy, corruption, national security, organizational measures, legal measures, causes of corruption.*

## ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Ставши на шлях інтеграції до Європейського співтовариства, Україна взяла на себе низку зобов'язань,

найпріоритетнішим з яких є боротьба з корупцією, яка перешкоджає всебічному розвитку всіх сфер життя в нашій державі. На сьогодні актуальним питанням при забезпеченні національної безпеки є запобігання корупції в діяльності посадових осіб, іншими словами бюрократичної корупції. Саме бюрократична

корупція є найбільшим каменем спотикання на шляху до реалізації численних реформ, які відбуваються в нашому суспільстві і ведуть нашу державу до європейського співтовариства та забезпечення національної безпеки нашої країни. Дієва боротьба з цим явищем як ніколи потрібна сьогодні, що лягло в основу даної статті.

## АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЦІЄЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Питанням бюрократичної корупції присвячували свої праці такі провідні науковці, як Божок Г.Д. [1], Ільєнок Т.В. [2], Карпінський І.Ю. [3], Колеснікова М.В. [4], Лазаренко С.Ж. [5], Молдован Е.С. [6], Савицька Т.М. [11] та інші. Проте, на сьогодні малодослідженою є тема бюрократичної корупції як загрози національній безпеці, що зумовило вибір теми даної статті.

## ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності бюрократичної корупції як загрози національній безпеці.

## ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Боротьба з корупцією в Україні є одним з найбільш важливих пріоритетів під час євроінтеграції. Саме корупція є найбільшою перешкодою на шляху до забезпечення національної безпеки та демократизації суспільства, а її подолання — головною вимогою лідерів провідних європейських та світових країн. Корупція в Україні набула масштабного характеру і стала повсякденним явищем у нашому житті. Вона має виражений політичний підтекст. Перш за все, під корупцією розуміється отримання хабарів державними службовцями, продажність чиновників, зловживання владою та посадовим становищем заради особистого збагачення. Дане явище, на жаль, стосується практично всіх сфер життя в нашій державі.

Отже, з'ясуємо основні погляди науковців щодо поняття та значення корупції.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про запобігання корупції" від 14 жовтня 2014 року № 1700-УІІ, корупція — це використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй

службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [8].

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності. Громадяни різних країн небезпідставно вважають, що корупція — це ключова політична проблема, що заважає процесам глобалізації в значенні мультикультуралізму, цілісності соціокультурного простору, планетарності мислення. Звичка переслідувати лише власні інтереси змушує держави та підпорядковані їм органи влади знаходитися у стані перманентної конфронтації, конфлікту. Висловлена Т. Гоббсом модель протікання соціальних процесів як "війна свій проти всіх" з приватної сфери нині поширилася й на простір соціально-політичних відносин у глобальному масштабі. Лобіювання, підкуп, залякування, шантаж, примус та інші способи досягнення політичних чи економічних інтересів стали звичною практикою. Проте найчастіше це виражається у формі корупції [11].

В контексті даного дослідження варто розмежувати корупцію на два види: політичну і бюрократичну.

Найбільш ґрунтовним національним дослідженням проблеми поширення політичної корупції в Україні стали напрацювання аналітиків Центру О. Разумкова. Серед інших цікавих та слушних висновків вчені акцентують увагу на необхідності розмежування політичної та бюрократичної корупції. За їх позицією, "головним критерієм розмежування політичної і бюрократичної видів корупції є їх місце у процесі вироблення та реалізації політики. Вважається, що політична корупція припадає на стадії вироблення політики (прийняття політичних рішень, створення "правил гри"), тоді як бюрократична ("звичайна", "дрібна") — стадії імплементації політики (реалізації відповідних рішень). Запровадження цього критерію зумовлюється відмінностями в характері політичних (нормотворча діяльність) і бюрократичних (адміністративно-розпорядницька діяльність) функцій. Так, суб'єкти політичної корупції 16 можуть використовувати владу для встановлення правових норм, які відповідають їх приватним інтересам, закладати "обхідні шляхи" для ігнорування інших норм тощо. Корупційні ж дії суб'єктів бюрократичної корупції є порушенням встановлених норм і правил" [7].

Як зазначає Божок Г. Д. корупція стала однією з головних загроз для розвитку багатьох країн, оскільки її вплив заважає нормальному функціонуванню інститутів держави, поширюючись як на загально-соціальне, так і на правове поле життєдіяльності суспільства. Не викликає сумніву і той факт, що корупція становить серйозну перешкоду на шляху України, оскільки є одним з основних чинників, які створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави [1].

Дійсно, до питань боротьби з корупцією останнім часом в нашій державі звертаються не тільки силові структури та державні органи, а й громадські діячі, науковці та світова спільнота.

Як зазначає Ільєнок Т. В. небезпека корупції як загрози національній безпеці полягає в тому, що вона [2]:

**Таблиця 1. Класифікація заходів із запобігання та протидії корупції в Україні**

№ з/п	Класифікаційний напрям	Заходи
1	Адаптаційний	Приведення структури державної служби України у відповідність з рекомендаціями та стандартами країн-членів ЄС
2	Забезпечення прозорості та гласності	Забезпечення прозорості прийняття рішень за допомогою конкурсів, тендерів. Створення прозорої системи найму та просування по службі державних службовців. Визначення переліку інформації, яку органи державної влади зобов'язані зробити доступною з метою розвитку громадянського суспільства та формування цивілізованого підприємницького середовища. Розробка та впровадження диверсифікованої системи громадського контролю за діяльністю органів державної влади. Мінімізація контактів чиновників з громадянами за допомогою використання мережі Інтернет
3	Каральний	Створення системи ефективної протидії корупції, за якої вчинення корупційних діянь тягне неминучу відповідальність осіб, винних у їх вчиненні, з настанням негативних соціальних та службових наслідків (втрати пенсійного забезпечення; обмеження кар'єрного зростання, зайняття політичною діяльністю)
4	Організаційно-управлінський	Зменшення кількості «хабаромістких» функцій державної служби. Чітке законодавче визначення процедур прийняття управлінських рішень. Оптимізація чисельності державних структур з метою уникнення паралелізму в роботі, зменшення кількості контрольних та наглядових інстанцій. Удосконалення механізмів контролю за достовірністю декларування державними службовцями своїх доходів та витрат; забезпечення реальних правових наслідків недостовірного декларування з урахуванням розміру прихованих надходжень. Формування єдиної міжвідомчої комп'ютерної інформаційної системи для обліку відомостей щодо фактів корупції та корупційних діянь з правом доступу до неї усіх правоохоронних органів та Голодержслужби. Закріплення обов'язку державного службовця звільнятися з посади в разі обрання у представницькі органи. Запровадження правового інституту ротатії кадрів державної служби на окремих посадах. Усунення функціональних конфліктів у діяльності органів виконавчої влади. Використання в процесі застосування дозвільних процедур принципу «позитивного адміністративного мовчання»
5	Правовий	Уніфікація нормативно-правових актів у сфері державної служби України. Удосконалення правового механізму проведення атестації державних службовців. Розроблення та прийняття Адміністративно-процедурного кодексу України, в якому слід визначити принципи раціоналізації адміністративних процедур
6	Превентивний	Запобігання соціальним передумовам корупції та усунення причин, що спричиняють вчинення корупційних діянь
7	Соціально-економічний	Створення системи суспільних відносин, за якої правомірне поведінка службовців публічної служби є соціально престижною і вигідною. Забезпечення справедливої та адекватної оплати праці державних службовців, завдяки чому було б уникнуто негативних проявів протегування, клановості та сімейності

Джерело: складено автором на основі [6].

— підриває авторитет держави, завдає шкоди утвердженню демократичних основ управління суспільством та функціонуванню державного апарату;

— суттєво обмежує конституційні права і свободи людини;

— порушує принцип верховенства права;

— призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ, перешкоджає розвитку ринкових відносин, передусім середнього і малого підприємництва, а також надходження іноземних інвестицій;

— грубо порушує встановлений порядок здійснення повноважень посадовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування, управлінських структур правового сектора;

— надає незаконні привілеї корумпованим угрупованням і кланам, підпорядковує державну владу їхнім інтересам;

— сприяє криміналізації та тінізації економіки, а також легалізації доходів, одержаних незаконним шляхом;

— живить організовану злочинність, насамперед економічну, стає неодмінною умовою її існування;

— порушує принцип соціальної справедливості, невідворотності покарання;

— нищить духовні, моральні та суспільні цінності;

— ускладнює відносини з іншими державами і всією міжнародною спільнотою, унеможлиблює надання іноземної допомоги.

Отже, дійсно корупція формує ряд чинників, що перешкоджають розвитку України і, насамперед, шко-

дить міжнародним зв'язкам, особливо з європейськими країнами. Крім того, вона чинить загрозу правам та свободам українських громадян та верховенству права.

Таким чином, з'ясуємо причини та передумови поширення корупції в Україні.

Як вважають Лазаренко С.Ж. та Бабенко К.А. поширення корупції на сучасному етапі має певні особливості [5]:

— політизація корупції: корупція в класичному вияві, притаманне діловій практиці ведення бізнесу, стає все більш політизованою, переміщуючись у владні структури;

— перехід корупційних зв'язків з розряду тимчасових та випадкових явищ в розряд усталених корупційних схем;

— інтернаціоналізація і глобалізація корупції. Форми корумпованих грошових потоків стають недосяжними для контролю з боку національних правоохоронних органів;

— розширення сфери легалізації корупції, тобто маскування корупційних афер під законні операції. Як наслідок, легалізована корупція випадає з поля зору правоохоронних органів і набуває ще більших масштабів.

Як зазначає Колеснікова М. В. причинами корупційних проявів є [4]:

— непомірне "розростання" бюрократичного апарату чиновників, значна поширеність дозвільних процедур у державному управлінні, криміналізація владних

відносин (економічна залежність влади від приватного капіталу);

- низький рівень заробітної плати державних службовців;

- відсутність дієвого контролю суспільства за діяльністю органів державної влади;

- недосконалість законодавства, що регулює відносини влади і капіталу щодо сфери впливу;

- соціально-економічна криза в державі тощо.

За твердженням Карпінського І. Ю., поширення корупції в Україні пов'язано такими основними морально-психологічними моментами [3]:

- втрата моральних засад свого колишнього статусу у членів суспільства, низька оцінка своєї ролі у регулюванні суспільних відносин, девальвація моральних цінностей, деморалізація суспільства;

- соціально-економічна і політична нестабільність суспільства породжує у громадян, у тому числі й у державних службовців, дух невизначеності і невпевненості у завтрашньому дні (синдром тимчасовості);

- послаблення імунітету суспільства до корупції та антикорупційної мотивації суспільства;

- невизнання значною частиною населення корупції соціальним злом, нерозуміння її суспільної небезпечності для суспільства, держави, окремої особи;

- корінні зміни світогляду, ідеологічних орієнтацій громадян нашої держави, які стосуються сфери публічної влади;

- професійною та моральною деформацією частини керівників і посадових осіб, які займають відповідальні посади, що виявляється у вчиненні або поблажливому ставленні до корупційних діянь, порушень службової етики;

- поширення корисливої спрямованості у діяльності службовців публічної сфери, їх готовність до порушення закону та норм моралі, а також зорієнтованість значної частини населення на протиправне вирішення життєвих питань.

Таким чином, чинники корупції постійно взаємодіють один з одним. Доцільність виокремлення соціальних передумов корупції поруч з причинами виникнення та умовами корупційних діянь зумовлена складністю та багатосторонністю явища корупції. Варто зазначити, що корупція є результатом соціальних процесів, що мають певні закономірності. Тому, лише глибинний аналіз цих процесів дозволить виробити дієві заходи боротьби з цим явищем.

Класифікація заходів із запобігання та протидії корупції в Україні подана у табл. 1.

Таким чином, з наведених у таблиці 1 заходів із запобігання та протидії корупції в Україні, значну кількість щодо подолання корупції об'єднує у своєму складі організаційно-управлінський та правовий напрями.

Протягом останніх років в Україні напрацьована інституційна база боротьби з корупцією, що є позитивним напрямком у забезпеченні національної безпеки нашої країни. Окрім традиційних інститутів, таких як суди та Генеральна прокуратура, створено і спеціалізовані органи, серед яких Національне аген-

тство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро та спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП). Також на часі створення антикорупційних судів, що на сьогоднішній день привертає значну увагу світової спільноти та громадськості в Україні.

Також за останні роки вдалося зробити ряд кроків, які поступово наближають нас до подолання корупції. Серед них стало прийняття законів України "Про запобігання корупції" від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [8], "Про Національне антикорупційне бюро України" від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII [10], "Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки" від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII [9] та інших нормативних документів.

Отже, організаційно-управлінські та правові заходи складають основу боротьби з корупцією в Україні. Завдяки вдалій та ефективній реалізації цих заходів ми зможемо ефективно боротися з явищем корупції в Україні та забезпечити національну безпеку.

При цьому варто зазначити, що політика боротьби з корупцією повинна реалізовуватися на основі таких принципів:

- об'єктивності, що передбачає врахування попереднього досвіду та інформації;

- цілепокладання, яке передбачає чітке формування конкретних стратегічних цілей та мети досягнення результату;

- результативності, що передбачає спрямування повної сукупності заходів, які були внесені до стратегії боротьби з корупцією в Україні на отримання кінцевого результату, а саме подолання корупції;

- ефективності, що передбачає визначення ефективності реалізації заходів щодо боротьби з корупцією, шляхом співвідношення потрачених сил на їх реалізацію та отриманих результатів;

- пріоритетності, що передбачає включення до числа основних напрямків боротьби з корупцією важливих завдань, реалізація яких дозволить досягти бажаних результатів;

- компетентності, що означає залучення до процесу боротьби з корупцією широкого кола експертів, що володіють знаннями у сфері протидії корупції, зокрема іноземних;

- спадкоємності, що передбачає залучення до процесу розробки та реалізації політики боротьби з корупцією широкого кола представників усіх зацікавлених сторін з метою забезпечення спадковості щодо реалізації розробленої політики;

- альтернативності, що передбачає розробку паралельних альтернативних планів реалізації політики боротьби з корупцією;

- прозорості, що передбачає відкритість та прозорість дій всіх суб'єктів під час реалізації політики боротьби з корупцією;

- ситуаційності, що передбачає виявлення, оцінку, врахування впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, а також сценаріїв дій, у результаті виникнення можливих варіантів розвитку залежно від їх комбінації.

## ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Отже, проведене дослідження дає змогу зробити певні узагальнення та висновки. Чинники корупції постійно взаємодіють один з одним. Доцільність вискремлення соціальних передумов корупції поруч з причинами виникнення та умовами корупційних діянь зумовлена складністю та багатосторонністю явища корупції. Варто зазначити, що корупція є результатом соціальних процесів, що мають певні закономірності. Ефективна політика боротьби з бюрократичною корупцією в Україні повинна базуватися на злагоджених діях державних органів та суспільства, що сприятиме викорененню даного явища у нашій державі та наблизить нас до демократичних цінностей та сприятиме більш ефективному забезпеченню національної безпеки. Організаційно-управлінські та правові заходи складають основу боротьби з корупцією в Україні. Завдяки вдалій та ефективній реалізації цих заходів ми зможемо ефективно боротися з явищем корупції в Україні та забезпечити національну безпеку.

### Література:

1. Божок Г.Д. Історичні витоки корупції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-property.in.ua/articles/61-idol-gd-historical-origins-of-corruption.html>
2. Ільєнок Т.В. Історико-правові витоки поняття корупції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/11474/%D2>
3. Карпінський І.Ю. Соціально-психологічні фактори боротьби з корупцією в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/old\\_jrn/Soc\\_Gum/Grani/2012\\_1/17.pdf](http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Grani/2012_1/17.pdf)
4. Колеснікова М.В. Інформація як спосіб боротьби з корупцією / М.В. Колеснікова, Н.В. Турук // Юридичний науковий електронний журнал, 2016. — № 2. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [www.lsej.org.ua](http://www.lsej.org.ua)
5. Лазаренко С.Ж. Політико-правові та соціальні передумови корупції в органах державної влади [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kaas.gov.ua/law-library/articles/b/298-politiko-pravovi-ta-sotsialni-peredumovi-korupsiiji-v-organakh-derzhavnoji-vladi.html>
6. Молдован Е.С. Напрями запобігання та протидії корупції на державній службі: морально-ідеологічний аспект [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2010\\_2/txts/10mesmia.pdf](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2010_2/txts/10mesmia.pdf)
7. Політична корупція в Україні: суб'єкти, прояви, проблеми протидії / Інформаційно-аналітичні матеріали до фахової дискусії "Політична корупція в Україні: стан, чинники, засоби протидії" 27 листопада 2009 р. — К.: Центр Разумкова, 2009. — 90 с.
8. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [Електронний ресурс]. —

Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

9. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>

10. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>

11. Савицька Т.М. Корупція та національна безпека / Т.М. Савицька // XVII Міжнародна конференція "Політ. Сучасні проблеми науки", 2017. — С. 330—332.

### References:

1. Bozhok, G. D. "Historical Origins of Corruption". URL: <http://www.law-property.in.ua/articles/61-idol-gd-historical-origins-of-corruption.html>
2. Il'yenok, T.V. "Historical and legal origins of the notion of corruption". URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/11474/%D2>
3. Karpins'kyj, I. Yu. "Socio-psychological factors of combating corruption in Ukraine" URL: [http://www.nbu.gov.ua/old\\_jrn/Soc\\_Gum/Grani/2012\\_1/17.pdf](http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Grani/2012_1/17.pdf)
4. Kolesnikova, M.V. Turuk, N.V. (2016), "Information as a way to fight corruption", Yurydychny naukovyj elektronnyj zhurnal, vol. 2, URL: [www.lsej.org.ua](http://www.lsej.org.ua)
5. Lazarenko, S.Zh. "Political-legal and social preconditions for corruption in state authorities" URL: <http://kaas.gov.ua/law-library/articles/b/298-politiko-pravovi-ta-sotsialni-peredumovi-korupsiiji-v-organakh-derzhavnoji-vladi.html>
6. Moldovan, E. S. "Directions of prevention and counteraction of corruption in the civil service: moral and ideological aspect" URL: [http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2010\\_2/txts/10mesmia.pdf](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2010_2/txts/10mesmia.pdf)
7. "Political corruption in Ukraine: subjects, manifestations, problems of counteraction", (2009), Informacijno-analitychni materialy do faxovoyi dyskusiyi "Politychna korupciya v Ukrayini: stan, chy'nni'ky', zasoby protydyi" 27 ly'stopada 2009 r, Ky'yiv,. Centr Razumkova, 90 p.
8. On Prevention of Corruption: The Law of Ukraine dated October 14, 2014 № 1700-VII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
9. On the Principles of State Anti-Corruption Policy in Ukraine (Anticorruption Strategy) for 2014-2017: Law of Ukraine dated October 14, 2014 № 1699-VII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>
10. About the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine: Law of Ukraine dated October 14, 2014 № 1698-VII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
11. Savy'cz'ka T. M. (2017), "Corruption and National Security", XVII International Conference "Flight. Modern Problems of Science", pp. 330—332.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2018 р.